

10. POBUD IZ 2. SIMPOZIJA Z VIZIJO - KAKO DO VEČ LOKALNE TRAJNOSTNO PRIDELANE HRANE V JAVNIH ZAVODIH

POVEČANJE PREHRANSKE SUVERENOSTI SLOVENIJE – OD SEMENA DO KROŽNIKA

16. septembra 2026 je v Celju, na **Celjskem sejmu MOS**, potekal **2. strokovni simpozij »Javno naročanje z vizijo - kako do več trajnostne lokalne hrane v javnih zavodih. Vabljeni gostje odločevalcev, šolstva, kmetijstva, stroke, kmetov in drugih udeležencev so iskali odgovore na vprašanja, kako do več trajnostne lokalne hrane v javnih zavodih v vrtcih, šolah, bolnišnicah, domovih za starejše in drugih javnih zavodih«.**

Trenutno se, razen nekaterih dobrih praks, večinoma v javnih zavodih uporablja hrana iz uvoza. Javna naročila so zasnovana na način, da imata **pred domačimi kmeti in zadrugami največkrat prednost dobavitelj in distributer z »najcenejšo« hrano iz uvoza.** Postopek javnih naročil je zbirokratiziran že tako daleč, **da morajo javni naročevalci najemati za pomoč pri naročanju celo zunanje svetovalce in odvetniške službe, kar povzroča dodatno porabo javnih finančnih sredstev.**

Velikokrat kmetje **ne morejo postati dobavitelj zaradi birokratskih ovir**, javni naročevalci pa menijo, da na trgu ni dovolj lokalnih ekoloških živil. Zgodi se, da naročevalec naroči kategorijo živil »ekološko, « ponudnik pa dostavi ekološki fižol celo iz Argentine. Dobre prakse, kot je **Pomurska ekološka zadruga in podobne, pa dokazujejo**, da zmorejo slovenski kmetje že pridelati dovolj ekoloških živil, ki jih lahko ponudijo na trg. Viške ekološke pire so npr. morali celo prodati v tujino.

Le z dobrim poznavanjem potreb naročevalcev se odpirajo možnosti za povečanje ponudbe raznolike ekološke ponudbe. Država letno porabi za financiranje javne prehrane več **kot 400 milijonov letno, v kolikor bi vsaj polovico teh sredstev porabili za lokalno hrano, bi lahko okrepili lastno** agroživilsko panogo, zagotovili nova delovna mesta, večjo prehransko odpornost in okrepili domače kmetijstvo.

Na simpoziju so bile oblikovane **pobude s konkretnimi predlogi, ki naj služijo odločevalcem kot pomoč**, kako vzpostaviti sistemske rešitve. Tekom simpozija in celotnega sejma MOS ter na Festivalu samooskrbe so se zbirali dodatni podpisi podpore somišljenikov za omenjene pobude. Pobude so sopodpisale tudi nekatere organizacije. Odločevalce naprošamo za preučitev in vključitev le-teh v zakonodajo. Posnetek s posveta je na povezavi: **2 simpozij za Javno naročanje z vizijo - kako do več trajnostne hrane v javne zavode:** <https://www.youtube.com/watch?v=aq8Nmt71zOM&t=4608s>

10. POBUD

1. Več lokalne hrane na krožnikih v javnih zavodih - od semena do krožnika

Država naj ustvari pogoje, da bo velik delež hrane, v vrtcih, šolah, bolnišnicah, domovih za starejše in drugih javnih zavodih, prihajal iz Slovenije. Cilj naj bo postopno nadomeščanje uvoženih živil s kakovostnimi domačimi sestavinami trajnostne ali lokalne pridelave ter vzpostavitev stabilnega trga za slovenske kmete, zadruga in živilsko-predelovalno industrijo na način, da se ustvarijo pogoji, da bo zagotovljena prehranska

odpornost tudi v **času nestabilnih razmer ob daljših izpadih** elektrike, pretrganih transportnih poti ipd. Potreben je celostni pristop pomena spoznavanja lokalne hrane že v procesu izobraževanja otrok. Tudi na način, da se v šolah predmetu gospodinjstvo in trajnost nameni več časa in da se z obiski na kmetijah seznanja otroke, kako se hrana prideluje in od kod pride na krožnik. Posebno pozornost je potrebno nameniti izobraževanju za kuharje in organizatorje šolske prehrane.

2. Manj birokratskih ovir in neposredna povezava med kmetom in javnim zavodom - brez stroškov za najemanje in plačevanje svetovalnih pravniških storitev - ustanovitev javnih svetovalnih regijskih pisarn

Vzpostavijo naj se preprostejši postopki javnega naročanja, ki bodo javnim zavodom omogočali neposreden nakup hrane od slovenskih kmetov in zadrug. Pri javnem naročanju naj bodo jasno določena merila, ki omogočajo izbiro ponudnika glede na celovito vrednost: kakovost, svežino, način pridelave, lokalni izvor, zanesljivost dobave in kratko dobavno pot. Javni zavodi naj bodo pri tem razbremenjeni nepotrebnih stroškov dragih zunanjih posrednikov in svetovalcev, ki pomenijo ogromen znesek za vsak javni zavod posebej. Privarčevana finančna sredstva na tem področju se naj porabijo za višje cene obrokov in se v čim večji meri preusmerijo v kakovostnejše lokalne sestavine za obroke in v regijske svetovalne pisarne – ki **bodo v okviru osmih regij svetovale ponudnikom in javnim zavodom. Del javnih sredstev bi preusmerili v višjo kakovost hrane.** Sredstva, ki jih javni zavodi zaradi zapletenih postopkov namenjajo zunanjim svetovalcem (pravnikom), bi tako postala dodatna sredstva za lokalno hrano, kar pomeni neposredno podporo slovenskemu kmetu in agroživilski verigi.

3. Uveljavitev načela »najugodnejši«, ne zgolj »najcenejši« ponudnik in merilo Svežina« naj zagovarjata načelo od vil do vilic; v primeru lokalno pridelane zelenjave v treh urah od kmeta do naročevalca

Pri javnem naročanju naj bodo jasno določena merila, ki omogočajo izbiro ponudnika glede na celovito vrednost: kakovost, svežino, način pridelave, lokalni izvor, zanesljivost dobave in kratko dobavno pot. Javni zavodi naj bodo pri tem razbremenjeni nepotrebnih stroškov dragih zunanjih posrednikov in svetovalcev, ki pomenijo ogromne zneske. Sedaj to omejuje strogi predpis, naročevalci pa se ne poslužujejo možnosti »razdrobljenosti sklopov javnih naročil«. Pri izbiri ponudnika naj se poleg merila cena in sheme kakovosti upošteva še svežina, trajnostna pridelava, kratke dobavne poti in čim manjši transportni stroški - **cilj v treh urah od kmeta do naročnika (javnega zavoda).**

4. Dodatna podpora za lokalno trajnostno pridelano ekološko hrano za otroke - 20 centov na obrok

Država naj v okviru nadgradnje Tradicionalnega slovenskega zajtrka in Tedna slovenske hrane **zagotovi dodatno sofinanciranje, na primer do 20 centov na obrok, kadar obrok vsebuje najmanj 50 % lokalno pridelane ekološke hrane.** S tem bi povečali dostop otrok do kakovostne hrane ter hkrati **spodbudili slovensko ekološko kmetijstvo.** S podobnimi ukrepi bi lahko vzpodbudili k porabi več lokalne hrane tudi bolnice, domove za starejše in drugih javne zavode.

5. Označevanje hrane glede na način pridelave in pravica potrošnika do informacij

Zagotoviti je treba, da bodo potrošniki in javni zavodi lahko vedeli, na kakšen način je bila hrana pridelana tudi zaradi sprejetja zakonodaje o NGT - novih genomskih tehnikah pridelave rastlin in patentiranja semen, ki povzroča dodatno nevednost uporabnikov, ali je bila hrana pridelana z genomskimi tehnikami ali konvencionalno, na način hidroponike ali

drugih načinov pridelave hrane. Trenutno je označena le Ekološka in Demeter hrana. Kar pa zamejuje razliko tudi o dostopnosti hrane; slovenska trajnostna hrana zaradi takšnih postopkov postaja čedalje bolj podobna uvoženi iz držav Mercosurja, ki je večinoma pridelana z genskimi spremembami. **Posebno pozornost je treba nameniti novim genomskim tehnikam (NGT) in vplivom njihove uporabe v okolju.** Slovenija naj sledi pobudam da se pred širšo uporabo NGT v naravi, preučijo možna tveganja za zdravje ljudi, čebel, kakovost tal, vode in celotnega okolja. Zagotovi naj se preglednost glede načina pridelave hrane. Več na povezavi: <https://ekoci.si/zadnje/szj-zakonodaja-eu-ngt-in-patentiranje-semen/>

6. Obnova in razvoj slovenskih semen, obnovitev lastne semenarske panoge

Država naj zagotovi sredstva za obnovo najmanj **50 ključnih semen iz slovenske rastlinske genske banke**, njihovo ponovno pridelavo in nadaljnje žlahtnjenje. Nekatere izmed 5400 akcesij semenskega materiala so stare že več kot 30 let, zato je semenski material nujno potrebno obnoviti za nadaljnje žlahtnjenje in ga ohraniti za prihodnje rodove. Hkrati naj se razvije oziroma požlahtni najmanj **30 zgodnjih in poznih sort, prilagojenih sedanjim in pričakovanim podnebnim razmeram** – sedaj imamo registriranih nekaj več kot 100 sort, ki so namenjene večinoma pridelavi v sezoni, na njihov pridelek pa močno vplivajo podnebne spremembe, zato bo količina pridelka vedno bolj vprašljiva.

Več na povezavi: Predlog izhodišč smernica za oživitev slovenskega semenarstva: <https://ekoci.si/zadnje/predlog-izhodišč-smernic-za-razvoj-ohranitev-in-ozivitev-panoge-slovenskega-semenarstva/>

7. Vzpostavitev strateške državne zaloge slovenskih semen

Slovenija naj vzpostavi lastno strateško zalogo semen v državnih rezervah. Del semenskega materiala naj se ohranja tudi neposredno na slovenskih kmetijah, s čimer bi bila zaloga bolj razpršena in povezana z dejansko pridelavo. Hkrati naj se ohrani možnost uporabe in ohranjanja lokalno prilagojenih semen pri kmetih, prebivalcih in vrtičkarjih ter zagotovi semena v državnih rezervah. Semensko pridelavo na Infrastrukturnem centru Ptuj je skoraj v celoti uničila toča, z razpršeno pridelavo semen obstaja večja verjetnost pridelave semen, istočasno pa je to dodaten vir prihodkov za kmetije. **Potrebujemo lasten razvoj semenarske panoge in semena lokalne pridelave, saj so** semena, semenjena v Sloveniji, prilagojena lokalnemu okolju in primerna za pridelavo na trajnosten način: ekološko, biodinamično, permakulturno. Država bi bila skoraj neodvisna od uvoza FFS in mineralnih gnojil, **kar povečuje prehransko odpornost države.** Vzpostavitev močne domače semenarske panoge in lokalnih predelovalnih obratov bi zadržala denar in zaposlitve znotraj lokalnih skupnosti ter zagotovila dolgoročno prehransko varnost

Več na povezavi: <https://ekoci.si/zadnje/dopolnitev-pobud-za-ohranjanje-slovenskih-semen-in-ozivitev-panoge-semenarstva/>

8. Vzpostavitev celotne agroživilske verige »od semena do krožnika«

Država naj sistemsko poveže celotno agroživilsko verigo:
slovensko seme → slovenski kmet → trajnostna pridelava → lokalna predelava → skladiščenje → kratka distribucijska pot → javni zavod → zdrav in kakovosten obrok na krožnike naših otrok in na mize naših domov. S povečanjem povpraševanja bo kmet vedel, kaj in za koga naj prideluje.

Javni zavodi naj postanejo pomemben in stabilen trg za slovensko kmetijstvo, zadruge, predelovalno industrijo, logistiko in lokalna podjetja. Država **letno porabi več kot 400 milijonov za prehrano v javnih naročilih**, skrajni čas je, da se vsaj **polovico sredstev nameni za razvoj lastne prehranske verige** in oživi lastno prehransko panogo in se manj sredstev nameni za uvoz hrane in krepitev tujih korporacij. **Več na povezavi:** <https://ekoci.si/zadnje/irena-rotar-na-agri-slovenija-mora-postati-prehransko-varna/>

9. Slovenija naj zgradi odporen prehranski sistem in razglasi »Eko cono Evrope« bio krožno gospodarstvo v praksi. Svojo prehransko varnost naj gradi kot dolgoročno razvojno politiko, ki povezuje **ekologijo, etiko in ekonomijo**. Krepitev domače pridelave, semenarske panoge, lokalne predelave, kratkih dobavnih verig in javne prehrane lahko prispeva k večji odpornosti države v času podnebnih, gospodarskih in geopolitičnih motenj, hkrati pa ustvarja delovna mesta, ohranja podeželje in povečuje dodano vrednost domače hrane. To ne pomeni, da bi ukinili konvencionalno kmetijstvo, ampak bi s takšnim poimenovanjem dvignili blagovno znamko: «I feel Slovenia» ali «Slovenia Green» torej bi s takšnim poimenovanjem dodali višjo dodano vrednost našim storitvam, hrani, inovacijam. Več kot polovica naše države pokriva gozd, imamo bogato biodiverzitet, polovica prebivalcev živi na podeželju, torej imamo čudovito podlago za takšno poimenovanje. **Več na povezavi:** <https://ekoci.si/wp-content/uploads/2021/05/EKOCI-POBUDE-IN-VPRASANJA-SEMENARSKI-CENTER-PTUJ-SEMENA-EKOCONA-.pdf>

10. Slovenija naj okrepi podeželje

Zavedamo se, da živimo v času hitrih sprememb, kjer bo v kratkem času nujna hitro prestrukturiranje delovnih mest zaradi uporabe umetne inteligence in robotizacije. V **Sloveniji živi več kot polovica prebivalcev na podeželju, ki pa je je lahko čudovita rešitev za presežek delavcev in prestrukturiranje gospodarstva in nova delovna mesta, če bo vzpostavljen pravočasni strateški okvir.** Kmetijstvo, predelava hrane in sonaravni turizem so panoge, kjer ostajajo ključni človeški dejavnik, skrb za naravo in empatija. **To lahko zagotovi država z aktivacijo praznih kmetij.** Predlaga se sistemsko spodbujanje samozaposlovanja skozi ponovno oživitev opuščenih kmetijskih gospodarstev. To ne rešuje **le stanovanjske problematike mladih**, temveč neposredno ustvarja nova delovna mesta zunaj urbanih središč, opravlja javno službo, varuje vire pitne vode, preprečujejo zaraščanje in ohranja biodiverzitet.

Da bomo lahko zagotovili prehransko varnost za sedanje in prihodnje rodove pa je potrebno omogočiti dostope do kmetijskih zemljišč in sprejeti takojšnje ukrepe za zaustavitve zmanjšanja kmetijskih površin, ki jih je sedaj le nekaj več kot 800m² na prebivalca. Dnevno se izgubljajo kmetijske površine zaradi gradnje infrastrukture in novih stanovanj, zato bi z uporabo opuščenih stavb in kmetij lahko bistveno zaustavili zmanjševanje kmetijskih površin vsaj na tem področju.

Nujno je pravočasno zagotoviti vse ukrepe za upravljanje voda v času poplav in suš in revidirati trenutne postopke upravljanj z vodami, kot so suhi zadrževalniki na Savinji, kjer bi izgubili več kot 1000h kmetijskih površin.

Kaj se lahko naučimo, če so ukrepi nepravilni, lahko vidimo že letos. Ko je npr. reka Ledava presahnila v Murski soboti ali na reki Pesnici, kjer bo potrebno popravljati že izvedene ukrepe zaradi nadpravičnega načrtovanja. Potrebno je vzpostaviti manj birokratskih ovir za zadrževanje vode na zemljiščih za zalivanje; npr. na kmetijah **in ohišnicah s padavinsko vodo ter čimprej vključiti sonaravne rešitve za načrtovanje.** **Naprošamo**, da namesto prevelikega poudarka na izključno gradbeno-inženirskih posegih (kot so suhi zadrževalniki) v prostor vnesejo naslednje rešitve: **Sonaravne rešitve:** Uvajanje sistemov, ki hkrati zmanjšujejo poplavno ogroženost in blažijo sušne razmere.

Večnamenski zadrževalniki: Zagotavljanje mokrih oz. večnamenskih zadrževalnikov, ki poleg varnosti omogočajo tudi trajnostno rabo vode v kmetijstvu in turizmu.

Varovanje kmetijskega potenciala: Preprečevanje trajnih negativnih sprememb kulturne krajine, mikroklima ter zmanjševanja biotske raznovrstnosti Savinjske doline.

Zagotoviti Skladnost z zakonodajo: Prilagoditev načrtov načelom trajnostnega prostorskega razvoja, ki jih določata nacionalna in evropska zakonodaja, kar vpliva tudi na možnost sofinanciranja iz EU sredstev. **Več info na:** <https://ekoci.si/zadnje/szi-strokovne-pripombe-k-dpn-za-zmanjsanje-poplavne-ogrozenosti-spodnje-savinjske-doline-nujnost-vkljucitve-sonaravnih-resitev/>

Glede na to, da na manjših kmetijah primanjkuje pridnih rok, bi bilo smiselno razmisliti o družbeno koristnem delu **na mentorskih kmetijah s ciljem, da se ljudje naučijo pridelovati hrano. Na podeželju se lahko ustvarjajo nova delovna mesta skozi nišne in strateške panoge, kot je npr. zeliščarstvo kot prednostna panoga**, saj ima Slovenija izjemne pogoje prav za gojenje zdravilnih rastlin. Zeliščarstvo in predelava v visokotehnološke produkte (kozmetika, prehranska dopolnila) lahko ustvarita na tisoče zelenih delovnih mest z visoko dodano vrednostjo. Za razvoj trajnostne oskrbe s hrano pa je potrebno celovito zagotavljanje pravice do kmetijske zemlje, uporabe naravnih vidov, kot je voda in pravica do uporabe semen.

Prav tako se naj okrepi povezovanje in odpornost glede prehranske varnosti v okviru več kot 1400 gasilskih domov, kjer naj se organizirajo lokalne tržnice in druženje, da bomo pripravljeni na morebitne daljše izpade elektrike, ko v trgovinah ne bo mogoče nič kupiti ali bodo pretrgane transportne poti. **Več na povezavi:** <https://svet24.si/revija/jana/clanek/ekotrznica-v-vsak-gasilski-dom-378302>

Foto :

Častni gostje strokovne razprave: Državni sekretar Ministrstvo za kmetijstvo, Velislav Žvipelj; predsednik KGZS dr. Jože Podgoršek; Alenka Helbl, Ministrstvo za šolstvo; dr. Barbara Pipan, Kmetijski inštitut Slovenije; Irena Rotar, Ekoci; Dejan Sukič, Pomurska ekološka zadruga; Aleš Hvalc, ZDEKS in Polona Bastič in del udeležencev Simpozija.

POZIV - Ključnim deležnikom in institucijam v državi, ki so pozvani k aktivnemu sodelovanju pri OBRAVNAVI TEH POBUD IN OBLIKOVANJU SISTEMSKIH REŠITEV za povečanje deleža lokalne hrane v javnem sektorju

"Hrana ni le individualna izbira ali strošek, temveč del širšega ekosistema, ki povezuje zdravje, lokalno gospodarstvo, okolje, suverenost in družbeno blaginjo. V rednih in izrednih razmerah predstavlja temelj odpornosti skupnosti. Zato smo vsi, posamezniki, institucije, javni naročniki in odločevalci **odgovorni, da s svojimi dejanji soustvarjamo odporen prehranski sistem**, ki bo zadovolji prehransko varnost **za sedanje in prihodnje generacije**.

Ta dokument s pobudami **bo poslan po navedenem seznamu v vednost in nadaljnjo obravnavo naslednjim institucijam, organizacijam, ki so ključni deležniki v državi**, kjer lahko vsak na svojem področju in skupaj dolgoročno doprinesejo k opisanim ciljem.

Prosimo, da pogledate prilogo I. k pobudam.

Pristojne institucije in organizacije vljudno naprošamo, da pobude natančno preučijo se aktivirajo na svojem področju ter podajo konkretne odgovore:

Vladne institucije:

- Urad za komuniciranje predsednika Vlade Republike Slovenije
- Ministrstvo za kmetijstvo
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in mladino
- Ministrstvo za demografijo družino in socialne zadeve
- Ministrstvo za obrambo
- Ministrstvo za gospodarstvo
- Ministrstvo za kohezijo in regionalni razvoj
- Zavod za blagovne rezerve RS

Strokovne in podporne organizacije:

- NIJZ - Nacionalni inštitut za javno zdravje
- KIS- Kmetijski inštitut Slovenije
- KGZS – Kmetijsko gospodarska zbornica
- ZSS - zadružna zveza Slovenije
- Varuh odnosov v verigi preskrbe z hrano

S spoštovanjem.

- Združenje Ekoci, vseslovensko gibanje Oskrbimo Slovenijo štafeta semen, Irena Rotar, preds,
- Čebelarska zveza Slovenije, Boštjan Noč, preds,
- Pomurska ekološka zadruga, Dejan Sukič, preds
- Zveza bioidinamikov, Sonja Vauhen, preds
- Društvo Samooskrbni.net, Nevenka Novakič in Mateja Reš, sopredsednici,
- udeleženci posveta in več kot 1000 zbranih podpisov somišljenikov pobud, podpisi pa so shranjeni v skladu z GDPR..

Žalec 5.10.2026